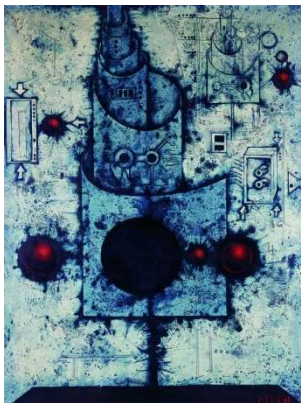

Communitas Šluknovsko

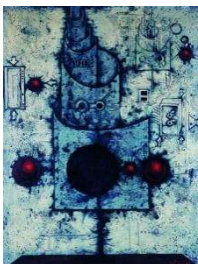
Plán spolupráce s organizacemi

Spolufinancováno
Evropskou unií

institut
kritického
myšlení **ikm**

M. Medek: Stůl stavitele věží

Plán spolupráce s organizacemi

Autorský tým:

Kateřina Vyhnánková, Jana Malkusová, Lenka Petráková, Eva Hamplová, Petr Jíra, Alžběta Říhová

Institut kritického myšlení, Fakulta sociálně ekonomická Univerzity J. E. Purkyně v Ústí n. L.

2024

Projekt „Communitas Šluknovsko“, registr. č. CZ.03.03.01/00/22_022/0001407, je podpořen v rámci Operačního programu Zaměstnanost plus

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Popis organizací a záměru projektu	4
2.1. Institut kritického myšlení UJEP a program Communitas – integrovaný rozvoj obce. Kdo jsme a co je smyslem projektu	4
2.2. MAS Český Sever – spolupracující organizace.....	4
3. Popis spolupráce v projektu	5
Výchozí situace	5
Cíl projektu	6
Popis vývoje spolupráce	6
Stručně v číslech:	9
Shrnutí roční spolupráce:.....	9
4. Plán spolupráce do budoucna.....	11

1. Úvod

Tato zpráva vznikla jako jeden z výstupů projektu sociální inovace „Communitas Šluknovsko“, realizovaného v období 1.4.2023-31.3.2024.

Cílem projektu je pomocí přístupu integrovaného rozvoje obce (IRO) přinést do Šluknovska nástroj pro celostní přístup k rozvoji regionu vč. budování společenství a odolné soudržné společnosti s překlenutím sociálních rozdílů a zapojením obyvatel do rozvoje, která bude schopna čelit sociálním změnám a výzvám. Cílovou organizací je MAS Český sever, působící v tomto území o počtu 41 obcí a 72 tis. obyvatel, a její klienti, tj. zejm. obce a další relevantní aktéři pracující ve prospěch obyvatel.

Tento dokument referuje o tzv. inkubační fázi šíření inovace, tj. dle zadání grantové výzvy jde o přípravné roční období, kdy je připravována spolupráce mezi tvůrcem inovace a spolupracující organizací, pro níž má být sociální inovace adaptována. Účelem inkubační fáze je vytvořit podmínky pro adaptaci, vytvořit silné partnerství zapojených institucí a týmů a otestovat části inovačních procesů.

Dokument tedy popisuje přenesení přístupu metodiky Integrovaného rozvoje obce do MAS Český sever, spolupráci s místními aktéry v území, adaptaci na místní podmínky a plán spolupráce do budoucna.

2. Popis organizací a záměru projektu

2.1. Institut kritického myšlení UJEP a program Communitas – integrovaný rozvoj obce. Kdo jsme a co je smyslem projektu

Institut kritického myšlení na Fakultě sociálně ekonomické Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem se zaměřuje na třetí roli regionální univerzity spočívající v přímé spolupráci a podpoře aktérů v regionu. Konkrétně se jedná o podporu rozvoje venkovského prostoru Ústeckého kraje (zaujímá 66 % rozlohy a 21 % obyvatel kraje) – v oblasti kvality života a sociální soudržnosti v širokém slova smyslu.

V předchozích letech jsme na základě znalosti regionu Ústeckého kraje vyvinuli vlastní interdisciplinární přístup. Jeho doménou je rozvoj vzdělané, spravedlivé sociálně soudržné společnosti a odolného občanství v transformujícím se regionu severních Čech. Nazýváme jej „integrovaný rozvoj obce“ (IRO).

Zaměřujeme se na přímou práci s aktéry v obcích a mikroregionech (vedení obce, aktivní občané, instituce působící v lokalitě), aby porozuměli situaci transformace a výzvěm rozvoje a aktivně se účastnili dění a koordinovaně ovlivňovali rozvoj své lokality, a to nejen po infrastrukturní a ekonomické stránce, ale též jako občanství občanů s jejich hodnotami, dobrými vztahy a péčí o druhé a slabší, vztahu k místní identitě a vizi dobré budoucnosti obce jako místa, kde se jim bude dobře žít a součástí života je se o to také přičinit.

Na webové stránce institutu www.ikm-communitas.cz lze najít další podrobnosti a dokumentaci: Vyhnánková, K., Jíra, P. (2023). Rozvoj občanství - (nové) téma pro regionální rozvoj. A dále též: Vyhnánková, K., Jíra, P., Kroupa, J. Program rozvoje občanství obce a jeho evaluace s využitím theory-based přístupu (v recenzním řízení); Jíra, P., Krbec, L., Vyhnánková, K. (2018). Úvod do metodiky „Integrovaného rozvoje obce“.

2.2. MAS Český Sever – spolupracující organizace

V tomto projektu „Communitas Šluknovsko“ šlo o šíření, resp. adaptaci metodiky integrovaného rozvoje obce (IRO) do oblasti Šluknovska prostřednictvím Místní akční skupiny Český sever.

Spolupracující organizací v projektu je MAS Český sever. Oblast, v níž působí, zahrnuje lokalitu čtyř mikroregionů Ústeckého kraje, vč. Šluknovského výběžku, a jednoho mikroregionu Libereckého kraje (část Novoborska). Toto území představuje 41 obcí, rozlohu 653 km² venkovského území a zhruba 72 tisíc obyvatel.

MAS je nevládní neziskové partnerství občanů a právnických osob, hájící veřejné a soukromé socioekonomické zájmy za účelem zajištění udržitelného rozvoje lokality, v níž působí, prostřednictvím komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD). Klienty MAS jsou primárně obce (nejen místní samospráva), školská zařízení, aktéři v sociálních službách, neziskové organizace, podniky, aktéři v neformálním vzdělávání a další subjekty v území.

MAS Český sever působí v různých tematických oblastech podpory územních aktérů, zejména ve vzdělávání, MAP, koordinace sociálních služeb a komunitní plánování v území, podpora komunitního života,

místní energetika, regionální značka produktů. Vyhlašuje dotační výzvy pro místní úroveň a zajišťuje obcím komplexní zastoupení v celém průběhu administrace projektů, poskytuje konzultace a organizační pomoc, pomáhá jim s realizací projektů z dotačních programů IROP, OP Životní prostředí, OP Zaměstnanost a Program rozvoje venkova. Věnuje se spolupráci, sdílení, přenosu zkušeností a příkladů dobré praxe. Zajišťuje animační aktivity.

Spolupracující organizace v projektu MAS Český sever je zaměřená na podporu a rozvoj místních komunit. Ve svých cílech zahrnuje posilování sociální soudržnosti v regionu, podporu komunitního rozvoje a vytváření prostředí, ve kterém se lidé mohou vzájemně propojit a spolupracovat. Nachází se tedy v pozici koordinátora a iniciátora změny pro různé cílové skupiny v území. Jejím záměrem je vytvořit síť hybatelů změny v budování komunit v území, k němuž považuje IRO za vhodný metodický rámec.

3. Popis spolupráce v projektu

Výchozí situace

Řešené území je Šluknovsko v Ústeckém kraji. Šluknovsko má převážně venkovský charakter osídlení, je vnější periferií s horší dopravní a hospodářskou infrastrukturou. To je v kombinaci se stále přítomným odkazem vy-/doosídlování Sudet a dlouhodobou nezakořeněností obyvatel, slabým vztahem k místu a společenství jedním z charakteristických rysů sociálního klimatu. Je zde podprůměrná podnikatelská aktivita, nepříznivá vzdělanostní struktura, vysoká míra dojížděky za prací a do škol, a větší míra nezaměstnanosti (6-8 %) a vysoký podíl osob v exekuci (13 %) (ČSÚ 2021). V území se nachází velké množství sociálně vyloučených lokalit; třetina obcí je zařazena mezi obce s nejvyšší mírou sociálního vyloučení (ASZ 2015). V území je velmi špatná dostupnost zdravotnické péče a omezená dostupnost sociálních služeb. Podle zprávy Kuchaře (2018) mladá generace z výběžku odchází (o odchodu ze Šluknovska uvažuje více než 30 % obyvatel). Zpráva dále uvádí, že jednoduchá cesta k obratu neexistuje. „Je to odříznutý kus světa. Je to letitý problém, situace vypovídá o tom, že tyto problémy nejsou dlouhodobě řešené. Souvisí to se sociální strukturou obyvatel, kteří tam bydlí, infrastrukturou, dopravou, se vzděláním lidí i zaměstnáním“ (Kuchař 2018). A na druhé straně je to krásná přírodní krajina a oblíbená turistická oblast (Českosaské Švýcarsko), s níž souvisí zvýšená rekreační funkce regionu a také příliv nových lidí z měst, s nimiž se pojí perspektiva rozvoje oblasti.

Klíčový problém tedy je, jak zajistit, aby tu lidé zůstávali, rádi žili, přičinili se o rozkvět svého území, měli se tu dobře. Co a jak lze dělat pro to, aby se lidé z této oblasti nestěhovali pryč, ale chtěli tu zůstat žít, bydlet, pracovat, vychovávat děti, důstojně zestárnout.

Analýzy a koncepční materiály pro rozvoj oblasti (Strategie rozvoje mikroregionu Sever, Strategie komunitně vedeného místního rozvoje MAS Český sever, Strategie rozvoje Ústeckého kraje) shrnují záměry, jako zvýšit rezidenční atraktivitu pro rozličné sociální skupiny obyvatel. Udržet mladší a vzdělanější obyvatelstvo. Pracovat s místními aktéry na pěstování harmonického soužití a zvyšování kvality života. Dokázat udržet kreativní a aktivní obyvatele a podporovat jejich potenciál lokalitu rozvíjet, a to jak ekonomicky, tak i sociálně, kulturně a duchovně. A rozvíjet v lokalitě i koordinovanou péči o slabší a lidi, kteří se ocitli v těžké životní situaci. Tyto cíle jsou známé, avšak nedaří se jich dosahovat.

Instituce, která působí na tomto území se snahou zastřešovat komplexní řešení, je MAS Český sever. Jejím záměrem je stát se do budoucna nejen organizátorem a iniciátorem, ale i metodickým a koordi-

načním garantem v oblasti sociálního rozvoje lokality; zastřešovat metodiku práce komunitních pracovníků, a jejich vícezdrojového financování, sdílení dobré praxe mezi starosty, a propojit dílčí agendy (strategické plánování, komunitní plánování, CLLD) ve snaze zastřešovat komplexní řešení na tomto území.

MAS v tomto směru podnikla kroky již během roku 2022, kdy připravila svůj projekt na zavedení komunitních pracovníků do obcí jako součást řešení práce s komunitou v území.

Cíl projektu

Tento projekt se zaměřil na vytvoření spolupráce mezi UJEP a MAS, která se pomůže celostně definovat komunitní rozvoj lokality, tj. zohlední péči o společenství a jeho aktivní vztah k místu a kvalitě života v regionu.

V návaznosti na Strategii CLLD a zahájení působnosti komunitních pracovníků v prvních pěti obcích bylo cílem tohoto ročního projektu prostřednictvím metodiky IRO celostně definovat pozici komunitního pracovníka pro obce, metodicky vést MAS a komunitní pracovníky pro komplexnější pojetí agendy a v menším pilotním rozsahu ukázat starostům obcí příslušné metodické nástroje a procesy. Posláním tohoto projektu tedy bylo pomoci v daném území uchopit pozici komunitního pracovníka komplexněji jako koordinátora celostního rozvoje společenství, čemuž musí předcházet uchopení péče o rozvoj komunity vůbec.

Popis vývoje spolupráce

Projekt byl rozčleněn do 3 klíčových aktivit, které probíhaly současně a po celou dobu projektu:

1. Navázání spolupráce mezi organizacemi
2. Adaptace metodiky IRO pro MAS a její testování
3. Příprava způsobu vyhodnocení změn v MAS, v obci a u cílových skupin

1. Navázání spolupráce mezi organizacemi

V prvních měsících byla zahájena užší spolupráce týmu příjemce (IKM UJEP) s MAS Český sever (Místní akční skupina Český sever) a vedením pěti cílových obcí v území MAS Český sever (Staré Křečany, Mikulášovice, Huntířov, Krásná Lípa, Jiříkov). Společně s těmito aktéry byl diskutován a naplánován postup aktivit, formulována pracovní pozice komunitního pracovníka a nástrojů metodiky IRO, které by měl používat, zejména v prvních měsících svého působení.

Smyslem této roční fáze bylo připravit podmínky pro celostní komunitní rozvoj. Jsou jimi zejména zavedení pravidelné komunikace MAS se starosty (na úrovni individuální obce a též jako společná meziobecní platforma), agenda komunitního pracovníka, metodické vedení MAS. Postupně se odkrývaly prekoncepty jednotlivých aktérů. Věnovali jsme pozornost jejich identifikování, projasňování a dialogu, bez nichž si aktéři nemohou plně porozumět a společně pro území mikroregionu uvažovat o tom, co znamená komunitní rozvoj pro pěstování kvality života a jak zapadá do celkové strategie rozvoje území. K tomu byly v adekvátně menším rozsahu použity vybrané nástroje a procesy metodiky Integrovaného rozvoje obce, které jsou určeny pro vstup komunitního pracovníka do obce a vedou k situační analýze obce a evaluaci stávajících rozvojových aktivit: metodika vstupních rozhovorů, vstupní snímek obce, evaluační matice.

2. Adaptace metodiky IRO pro MAS a její testování

Tato aktivita měla dvě části: první byla adaptace cílená na působnost MAS v mikroregionu Šluknovska, druhá se zabývala obecněji adaptací metodiky IRO pro možnost budoucího užívání místními akčními skupinami v rámci programu Leader (CLLD). Obě spolu souvisely a vzájemně se doplňovaly a rozvíjely.

Vedly je dva úkoly: 1) Identifikovat, jak může metodika IRO obohatit komunitně vedený rozvoj řešený na úrovni MAS; 2) Vymodelovat agendu komunitních pracovníků MAS a vytvořit a otestovat pro ně vzdělávací program s využitím přístupu a metodických postupů IRO.

Tyto úkoly je zapotřebí usadit do časového kontextu vývoje komunitní práce v ČR, resp. komunitní práce v rámci místních akčních skupin. V rámci Operačního programu Zaměstnanost+ začalo v roce 2023 zhruba 140 MAS napříč ČR realizovat v rámci svých Strategii komunitně vedeného místního rozvoje (CLLD) své projekty na odporu komunitních center a komunitní práce prostřednictvím projektově dotované pracovní pozice komunitního pracovníka. Ačkoli se adjektivum komunitní práce v českém prostředí začalo po zahraničních vzorech uplatňovat již v průběhu 90. let (srov. např. Popple 2005), zejména v rámci komunitních nadací, komunitního plánování sociálních služeb a komunitního pojetí sociální práce, není dosud pozice komunitního pracovníka etablovaná a funkčně a metodologicky usazená (s výjimkou komunitního sociálního pracovníka v sociálně vyloučených lokalitách, kterému se věnuje Agentura pro sociální začleňování ve spolupráci s Ostravskou univerzitou). Ve všech těchto případech je komunitní metoda metodou sociální práce.¹ Dosavadní vývoj metodické podpory MAS, která začala být v roce 2023-24 postupně v rámci Národní sítě MAS pro podporu jednotlivých projektů MAS v OPZ+ používána, nasvědčuje tomu, že bude komunitní práce metodicky odvozena od této sociální práce, tj. jako komunitní sociální práce pro dané území působnosti MAS².

Vzhledem k tomu, že evropská iniciativa LEADER, v jejímž rámci jsou místní akční skupiny vytvořeny a jejichž posláním je podporovat komunitně vedený místní rozvoj, považujeme současné zúžení na metodologii komunitní sociální práce za příliš jednostranné a reduktivní. Je totiž zapotřebí sledovat význam adjektiva komunitní také v geografickém a územně plánovacím kontextu udržitelného socio-ekonomického a environmentálního rozvoje venkovských oblastí.³ To obnáší pochopitelně zcela jiný a komplexnější interdisciplinární metodologický rámec.

Třetí význam adjektiva „komunitní“, který do ČR od 90. let proniká, je spojen s podporou drobných místních zájmových iniciativ, zpravidla financovaných komunitními nadacemi. Je to podpora drobnějších akcí a projektů, jež navrhnou a realizují svépomocí dobrovolnické skupiny místních obyvatel. Jde o sousedské akce na podporu společného setkávání a sdílení, společná péče o veřejný prostor (sázení alejí, oprava drobných památek) apod.

¹ Tzn. zaměřuje se na problémy sociálně slabších skupin obyvatelstva, zejména na bytové podmínky, zaměstnanost, rovná práva a ekonomickou spravedlnost (Gojová a Stanková 2021). Přívlastek komunitní vyjadřuje posunu ve vztahu poskytovatel a příjemce sociálních služeb a přesouvá důraz na spoluúčast klientů v rozhodování o svém osudu, tak také jeho postavení v rámci lokální komunity, v níž by se měly problémy sociálně slabších obyvatel řešit za využití vlastních zdrojů komunity.

² Viz program a metodika seminářů Národní sítě MAS

³ Zkratka programu LEADER znamená Liaison entre Actions de Développement de l'Économie Rurale, tj. Propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku. V posledních letech je název programu nahrazen anglickou zkratkou CLLD (Community-led local development, tj. komunitně vedený místní rozvoj).

Všechny tyto tři výklady (společně se čtvrtým, který je znatelný v obcích se sociálně vyloučenou lokalitou, kde „komunita“ dostala reduktivní výklad etnické menšiny, např. romská komunita) v českém prostředí zaznívají a jsou neodborníky užívány konfúzně, resp. jednotliví aktéři venkovských obcí a lokalit si je vykládají celkem nahodile podle své zkušenosti, obeznámenosti a profesního zaměření, což značně komplikuje možnost se porozumět, co komunitním rozvojem kdo myslí, natož jej koordinovaně plánovat a uskutečňovat.

Metodika Integrovaného rozvoje obce (IRO) je od počátku koncipována celostně a lze ji schematicky vyjádřit s akcentem na tři dílčí oblasti rozvoje obce:

1. posilování místního společenství a hodnoty politiky a veřejné sféry,
2. nový přístup ke strategickému plánování a řízení rozvoje vedoucí k resilienci obce jakožto společenství,
3. péče o druhé a o lidi v křehké situaci jako výraz osobní zralosti a soudržnosti společenství.

Za prvé tedy sledujeme, jakým způsobem lidé přemýšlejí o své obci, její budoucnosti, o významu společenství, o hodnotách, dobré či spravedlivé společnosti – a jak se v těchto otázkách jejich porozumění proměňuje především tehdy, dostanou-li příležitost o nich vést dialog. V druhé sféře sledujeme, jakým způsobem obec tvoří svoje rozvojové programy, a diskutujeme s nimi obrysy nového přístupu ke strategickému plánování, který by více zohlednil péči o společenství a hodnoty s ním spojené. V třetí sféře sledujeme, jakým způsobem obec přistupují k problematice solidarity a sociální politiky, a diskutujeme s nimi potenciál změny, kterou chápeme jako větší zohlednění péče o druhé v rámci dané komunity, jež by vhodně doplňovala mezery většinou příliš institucionální a úzce vymezené sociální péče.

Uvedené oblasti jsou vzájemně provázané a nelze je od sebe jednoznačně izolovat; řekněme, že jedna je kontaminována druhou, aby dávala smysl. Tak např. nelze uvažovat o proměně přístupu ke strategickému plánování, v jehož jádru je obec jako společenství (oblast 2), aniž bychom vycházeli z jeho hodnotové a dialogické roviny (oblast 1). Podobně pokud nezaložíme péči o druhé a slabší (oblast 3) na hodnotové rovině (oblast 1), těžko se promění osobní přístup obyvatel k vzájemné pomoci, protože by se péče o slabší stala jakýmsi neadresným úkolem, který se přenesse, vyvede na specializované služby, a obyvatelé se této své lidské povinnosti vůči druhému zprostí.

Pokud se vrátíme ke dvěma úkolům, které jsme na začátku této kapitoly uvedli, lze odpovědět takto:

Ad 1) Úkol identifikovat, jak může metodika IRO obohatit komunitně vedený rozvoj řešený na úrovni MAS, je zodpovězen akcentováním a systematickou metodickou prací ve všech třech oblastech IRO. V tomto směru po roční spolupráci s MAS Český Sever a společné adaptaci a prohlubování metodických otázek může IRO do budoucna nabídnout relevantní obohacení práce CLLD pro další MAS v ČR.

Ad 2) S tím bylo spojeno metodické propracování agendy a vzdělávání komunitních pracovníků, které bylo v rámci ročního období otestováno pro první měsíce jeho působení a komunikace v obci, které vede k celostní evaluaci toho, jak obec řeší rozvoj kvality života a soužití, na bázi komunitní platformy sdružující individuální a institucionální místní aktéry rozvoje.

3. Příprava způsobu vyhodnocení změn v MAS, v obci a u cílových skupin

Tato aktivita měla dva akcenty. První se vztahoval k internímu vyhodnocení kvality a efektivity roční spolupráce. Druhý měla za cíl iniciovat pravidelnou společnou kvalitativní evaluaci mezi institucionálními

aktéry v území (zde zejména vedení obcí a MAS) jakožto významný a činná prostředek pro společný rozvoj území mikroregionu.

Projekt nastavil a uskutečnil rámec tří společných setkání meziobecní platformy, jíž se účastnili zástupci vedení obcí (starostové, místostarostové), komunitní pracovníci, zástupci a vedení MAS a univerzitní tým. V rámci ročního projektu tak proběhl klasický scénář vstupní, průběžné a závěrečné evaluace v kondenzovaném čase, s půlročními odstupy. Snahou je do budoucna udržet pravidelná setkávání meziobecní platformy, se zásadou zevrubnější formativní evaluace na roční bázi.

V rámci projektu byl vytvořen scénář vstupní a výstupní evaluace (soubor evaluačních otázek pro osobní rozhovory), který je využitelný pro eventuální budoucí využívání místními akčními skupinami. Konkrétní zjištění a závěry z pilotních pěti obcí na Šluknovsku a MAS Český sever jsou zpracovány v druhém závěrečném materiálu projektu s názvem „Shrnující dokument“.

Stručně v číslech:

- 210 hodin vzdělávacích a konzultačních aktivit pro komunitní pracovníky realizovaných v 23 setkáních, průměrně 53 hodin podpory pro jednoho pracovníka
- 11 setkání se starosty a zastupiteli
- 4 setkání meziobecní platformy starostů a MAS
- 157 vstupních rozhovorů, které vedli komunitní pracovníci s občany 5 obcí
- Zpracovány 4 vstupní snímky obcí (ukázkové, v menším pilotním rozsahu)
- 4 evaluační matice (dtto)
- 10 závěrečných evaluačních rozhovorů

Shrnutí roční spolupráce:

Design pozice komunitního pracovníka

- V průběhu prvních tří měsíců realizace jsme konzultovali a upravovali původní představu náplně práce komunitního pracovníka, kterou MAS plánovalo nezávisle na tomto projektu Communitas, a rozvinuli jsme definování pozice o metodické přístupy a nástroje IRO, které jsou pro cílové prostředí relevantní. Cílem inkubačního projektu bylo ověřit a lépe přizpůsobit tyto nástroje a postupy díky testování v menším měřítku (prvních osm měsíců působení KP v obci, úvodní menší vzorek občanů, část řetězce změny).
- Postupně se v průběhu realizace projektu prohlubovalo porozumění přístupu IRO jednotlivými komunitními pracovníky (viz KA2), což se odráželo ve způsobu jejich komunikace s jednotlivými občany v individuálních a skupinových setkáních, tak také tím, že dokážou lépe vysvětlovat vedení obcí smysl svého působení.
- Jejich pozice se do konce roční inkubační fáze v obcích poměrně dobře etablovala. Jsou mobilními pracovníky, kteří 1x týdně pracují v prostorách MAS (vzdělávání, konzultace, porady, intervize), zbylé dny v terénu v obci s tím, že nemají pevnou kancelář (posláním je být v terénu), nicméně ve všech obcích pro ně bylo vytvořeno vyhovující zázemí v budově obecního úřadu. KP se postupně integrují jako stálí hosté do komisí zastupitelstev v oblasti sociální, kulturní, rozvojové).

Vzdělávání a podpora komunitních pracovníků

- Vzdělávací program pro komunitní pracovníky byl koncipován jako kombinace na škále od filosofických a interdisciplinárních myšlenkových východisek integrovaného rozvoje obce po velmi praktické a podrobné problémy, s nimiž se komunitní pracovník vstupující do obce potýká. Celková podpora byla naplánována v rozsahu min. 40 hodin. První prezenční seminář se uskutečnil srpnu, tj. hned po nástupu všech KP. Celkem jsme realizovali šest celodenních seminářů. Metodická podpora komunitním pracovníkům, která navazovala na vzdělávací semináře, probíhala online nebo osobně s metodiky IKM UJEP a s koordinátorkou MAS ve frekvenci 1x týdně.
- Důležitá témata, která se objevovala při konzultacích: Jak (v konfúzi komunitních diskursů) představit svou pracovní pozici občanům. Jak zahájit komunikaci prostřednictvím individuálních hloubkových rozhovorů, jak oslovovat a vybírat občany k dialogu (které občany oslovit a jakým způsobem). Jak pokládat rozvíjející a doplňující otázky (dostat se k jádru sdělení), umět vysvětlit smysl dané otázky. Jak správně rozhovory zapisovat. Jak vést evidenci respondentů včetně správné anonymizace. Jak postihnout záznam vstupní situace z pohledu aktérů (starostů či osob z vedení obce), vůči němuž bude později možné sledovat a zhodnotit posun. Jak zpracovat a interpretovat zjištění. Jak komunikovat s vedením obce. Jak komunikovat s mládeží. Jak vytvořit vstupní postojový snímek, hodnotovou matici a jak přistoupit k evaluaci programu rozvoje obce.
- S tím, jak postupují komunitní pracovníci v komunikaci uvnitř své obce, je nutno řešit otázky, které si přinášejí ze svých počínajících zkušeností v terénu: např. jak se vypořádat s tím, když občan odmítne rozhovor a jak reagovat na objektivní důvody (vlivem nepříznivého počasí již nebylo možné vést rozhovory ve veřejném prostoru či na zahradách, respondenti také často odmítali domluvené rozhovory z důvodu nemoci, pracovního vytížení, zimních dovolených). Do jakých aktivit spolků a obce a jak se ne-/zapojovat. Jak reagovat na silnou a neopodstatněnou kritiku občanů (komunitní pracovník často nabízí občanům informace z obce a vysvětluje smysl a význam různých rozhodnutí a opatření, vyvrací mýty a nepodložené domněnky a fámy, podporuje občany v aktivním postoji). Jak zapojit do veřejného dění v obci i mladší generace. Do jaké míry pomáhat aktivním občanům v zajištění financování svých aktivit (grantové poradenství) atp.

Nástroje metodiky IRO pro první měsíce působení komunitních pracovníků v obcích

- Struktura úvodních rozhovorů s občany, které vedou komunitní pracovníci v rámci své náplně práce a následná práce s výstupy: záznam vstupní situace z pohledu aktérů (občanů 5 obcí), který je navázán na nástroje ověřovaného inovativního přístupu, tj. se zjištěními bude dále nakládáno pro vytvoření vstupního postojového snímku, hodnotové matice a k evaluaci programu rozvoje obce.
- Úvodní rozhovory zjišťují vztah občanů k obci, hodnoty a vize občanů a obce, roli obce, fungování místních spolků, aktivitu občanů, zájem se zapojit, nápady a podněty. Do konce sledovaného období KP uskutečnili 157 hloubkových rozhovorů s občany pěti obcí.
- Během ledna a února, tj. po čtyřech pěti měsících vstupních rozhovorů byly do zpracovány Vstupní snímky obcí a Evaluační matice (podrobněji viz popis metodiky IRO v samostatném dokumentu na www.ikm-comunitas.cz). Dokumenty byly diskutovány se zástupci místních samospráv a budou sloužit jako podklad pro další reflexi a komunikaci v obci a pro budoucí revizi strategických dokumentů, a rovněž pro upřesňování cílů aktivit dalšího působení KP v obci.

- Komunitní pracovníci se naučili zpracovat vstupní snímek obce a jak jej prezentovat vedení obce, zastupitelstvu a na veřejném setkání občanů, kde mohou snímek i matice sloužit v následujících měsících jako podklad pro formování programu komunitní platformy.

Komunikace mezi zapojenými institucemi (IKM UJEP, MAS Český sever, starostové 5 obcí)

- Projektová komunikace s MAS Český sever a s vedením pěti vybraných obcí na pravidelné bázi na různých úrovních: vedení projektu (1x za 1-2 týdny), vedení MAS se starosty (1x měsíčně), aktivní účast a prezentace projektu na zastupitelstvu obce (jednou v každé obci).
- Kromě toho si komunitní pracovníci, kteří pracují na poloviční úvazky v MAS, postupně nastavili režim spolupráce a pravidelné komunikace s vedením „své“ obce (většinou jde o porady se starostou a místostarostou v periodicitě obvykle 1x týdně; v některých případech v pracovní skupině či komisi (typicky sociální, vzdělávání, kultura a rozvoj obce).
- Součástí závěrečné evaluace byla diskuse evaluačních matic a jejich potenciálu pro další strategické a komunitní rozvahy a plány jednak v rámci jednotlivých obcí, ale též jako sdílená agenda pro meziobecní komunikaci, plánování a řešení problémů celé lokality.

4. Plán spolupráce do budoucna

Plán spolupráce do budoucna shrnuje záměry společné spolupráce IKM UJEP a MAS Český Sever na dalším rozvíjení a šíření přístupu IRO zejména v prostředí MAS. Projekt neaspíruje v tuto chvíli na vstup do druhé grantové fáze (tzv. realizační fáze) šíření sociální inovace, tedy nebude aktuálně předkládat žádost o financování z programu OPZ+. Plán spolupráce tedy neslouží jako podrobný podklad pro takovou grantovou žádost (viz zadávací dokumentace výzvy č. 03_22_022 - Inkubační fáze šíření. Je tedy vyjádřením společného záměru, jenž se bude realizovat v rámci metodické podpory v pokračujícím projektu MAS v rámci CLLD a akademické činnosti IKM UJEP.

Další spolupráce bude rozvíjena zejména v těchto třech oblastech:

1. pokračující metodická podpora komunitního rozvoje a komunitních pracovníků se zaměřením na budování komunitní platformy
2. evaluace postupu a dopadů působení v území (obcích) vč. výzkumných a publikačních výstupů
3. rozpracování a vyhodnocování metodiky pro využití MAS v dalších lokalitách a šíření v mikroregionální úrovni rámci krajské a národní sítě MAS, a v regionální perspektivě v rámci Ústeckého kraje s cílem přispívat k reflexi a proměně (rozšíření) dosavadního reduktivního komunitně-sociálního zaměření přístupu ke komunitní práci a komunitnímu rozvoji.